

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАЙЛАМЛЫКЪЛА

Республикаларыбызны араларында ариу къоншулуқъ халланы андан ары айнытыуну онгларын сюзгендиле

Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** бу кюнде Шимал Осетия-Аланияда болгъанды эмда къоншу республиканы оюнуосу **Вячеслав Битаров** бла эки регионну араларында байламлыкъланы андан ары кючлендире барыуну амалларын сюзгенди. КъМР-ни таматасы бек алгъа «Мёлеклени шахары» мемориал комплексге барып, «Бушулу терекге» эмда 2004 жылда сентябрьде Беслан шахарны 1-чи номерли школунда жесирлени эркин эте туруп жоюлган полициячылары эсгертемелерине готле салгъанды. Бандитлени чабыуулукъларына хатасындан ол заманда 334 адам, ол санда 186 сабий ёлгендиле.

Ол кюн окуна Владикавказда эки жанлы тюбешиу болгъанды. Анда сёз асламысында сатыу-алыу, гуманитар, маданият, билим беруи жаны бла байламлыкъланы кючлендире барыуну, инвестиция проектлени бирге толтурууну, предпринимательлени бирге ишлеулери кырууну юсюнден баргъанды.

Юрий Коков арада халланы ёзгини не заманда да Шимал Осетия-Алания Республиканы бла Къабарты-Малкъарны халкъларыны тёрели къарындаш

байламлыкъла тутханларын чертип айтханды. Ол Правительствону юююно къатында Махтаулыкъну къабыргасына да эс бургъанды. Анда Шимал Осетияны айтхылы жашларыны бла къызларыны – Совет Союзну, Социалист Урунууну Жигитлерини, Махтаулыкъну орденини толу кавалерлерини, Россейни Жигитлерини эмда Россейни Урунуу Жигитлерини – атлары жазылыпдыла.

Журналистлени сорууларына жууаплай, Юрий Коков былай чертгенди: «*Биз бош къоншула болуп къалмай, дагыда кёл зат бла байламлыбыз. Республикабызны битеуло регион продуктуну структурасын алсакъ, ала келише келедиле: эл мюлк, промышленность, сатыу-алыу, туризм. Улуу хайыр берлик проектке да бардыла. Бизни баш муратларыбыздан бири – жангы ишчи жерле къурауду. Ол а регионларыбызгъа бек магъаналыды».*

«*Биз эки къоншу къарындаш халкъны, жер къураулу, тырхы да бирге ушагъан эки регионну келечилерибиз, дегенди Вячеслав Битаров. – Бир бирибизни жетишимлерине къууанабыз, ахшы сынаугъа*

да бир бирден юйренебиз. Республикаларыбызны бююнню борчлары да бирчаладыла. Аны себепли арабызда байламлыкъла, сынауубуздан ююш этуи кючлене барырга керекди».

Тюбешиуде социал эмда экономика жаны бла бирге ишлеуно кенгертиу жаны бла ишчи къауум къуаргъа келишим этилгенди. 2019 жылдан башлап Шимал Осетияда Къабарты-Малкъар Республиканы маданият кюнлери, КъМР-де уа – осетин культураны кюнлери бардырылыпкъды.

КъМР-ни бла РСО-Аланияны башчылары Гуманитар эмда социал тинтиулени В.И.Абаев атлы институтунда. Миллет музейде да болгъандыла.

Эки регионну да оюнууларыны бу биринчи тюбешиуери тойюлдю. 2017 жылда Вячеслав Битаров Къабарты-Малкъаргъа иш бла келип кетгенди.

М.ЯРОСЛАВСКАЯ.

ЖЫЙЫЛУУ

ТЮБЕШИУЛЕДЕН, ХАПАРЛАДАН ПРОФИЛАКТИКАНЫ АДРЕС АМАЛЫНА КЁЧЕРГЕ

Орта кюн КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** Правительствону юююнде Наркотиклеге къажу комиссияны кезиуло жыйылуун бардыргъанды. Анда жаш тёлуюн арасында наркоманияны профилактикасын бардырыу, бу иште жууаплы ведомстволаны араларында байламлыкъланы къурау жаны бла соруула сюзюлгендиле. Кенгеше Федерал инспектор **Владимир Канунников**, премьер-министр **Мусукланы Алий** да къатышхандыла.

Юрий Коков, аны ача, тема артыкъда магъаналы болгъанын чертгенди. Аны айтханына кёре, ахыр беш жылны ичинде наркотиклени сатыу-алыу бла байламлы аманлыкъланы къайтарып этгенлени саны кёбейгенди, алагъа уа 18-19-жыллыкъ жаш адамла да къатышадыла. Ол санда наркодиспансерде эсепде тургъанла да. КъМР-ни Башчысы белгилли этген шартлагъа кёре, жылны аллындан бери аллай 8 шарт ачыкъланганды.

- Наркотиклени сатыу-алыу бла байламлы бузукълукъланы тохтатырга бурулган магъаналы иш толтурулады. Алай жууаплы органны ишлерин сюзгенде, тамамланган жумушлар артыкъ хайрылы болмагъанлары белгилли болгъанды, дегенди республиканы Башчысы эмда онгла толусунлай хайырланмагъанларына эс бургъанды.

Профилактиканы чеклеринде уа асламында агитация халлы жумушлар бардырыладыла.

Алай, Юрий Коковну акъылына кёре, ол төрсди. «Эсепде тургъанла, наркотиклени жайыу бла байламлы аманлыкъла ючюн жууапха тартылып, эркин болгъанла бла адрес иште баш магъана берирге керекди. Ууну ичгенле, аны юююно бла ишлемесек, биз муратларыбызгъа жеталлыкъ туююлбюз. Агитация, пропаганда игиди, алай ала бла чекленип къалырга жарамайды, шарт жумушлары толтурургъа тийишлиди», - деп къошханды ол.

Республикада наркотиклени жайылуун тохтатыуну, бу иште ведомстволаны араларында байламлыкъла къурауну юслеринден докладны КъМР-де ич ишле министрине къуллугъун толтурган **Назир Мамхегов** этгенди. Ол полициячыла ууну жаш тёлуюн арасында жайылуыгъа къажу иште баш магъана бергенлерин чертгенди. Ол мурат бла жылны аллындан

бери 200-ден аслам тюрлю-тюрлю жыйылуула, тюбешиуле бардырылгъандыла. Ол белгилли этген шартлагъа кёре, ич ишле органлада эсепде 113 акъылбалыкъ болмагъан турады, аладан 14-сю наркотиклени ичгенлери ачыкъланганды.

Докладчы профилактиканы ичгендириу жаны бла предложенила да этгенди. Аны айтханына кёре, асламлы информация органлада сатуулыкълу жашауну ниетлерин жайыу жаны бла ангылатуу ишине тирилтирге тийишлиди. Андан сора да, хакъсыз спорт секцияла, майданла ишлетирге керекди, ол санда элледе. Ол а жаш адамлагъа эркин заманларын къуаргъа болушурукъ этди.

Юрий Коков, сёзге къошула, наркотиклени сатханла жангы технологияла бла тири хайырланганларын чертгенди. «Жылны аллындан бери уу

сатхан 96 интернет сайт ачыкъланганды, аладан 57-сини иш тохтатылгъанды. Алада уа наркотиклени къалай хазырлагъа, ичгерге кереклиси жигижиги бла ангылатынады», - дегенди эмда полициячыла быллай осал шартланы тохтатыу жаны бла къалай жумушлар толтуругъанларын соргъанды.

Назир Мамхеговну айтханына кёре, Интернет аманлыкълула къажу иш УФСБ бла бирге бардырадыла. Алай ахчаны электрон амал бла тёлую системала, ол санда криптовалюта, айныгъанлары ючюн алааны тапхан бек къыйынды. Аны бла бирге республикада ич болмагъаны ючюн адамла наркотиклени белгиленген жерлерде букъдуруп, асыраула ючюн ахча алыргъа угъай демейдиле. Аманлыкълу казакъны дуняны къайсы къыралындан да этерге, ахчаны тёлере болуукълуду.

Болсада Юрий Коков экономика болумну сылтаугъа алып тургъанлы кююп, борчларын тийишлисича толтурургъа, кадрланы билмлерине, сынауларына эс бурбургъа кереклисин чертгенди.

Жыйылууда профилактика мадарла Урван районда къалай толтурулгъанлары да сюзюлгенди. Аны юсюнден докладны районну башчысы **Азамат Кошеев** этгенди. Ол районда спорт инфраструктура бютунда айныгъанын чертип, жаш тёлуюн юйретиуде бу онгла кенг хайырланганларын белгилегенди. Урван районну наркотиклеге къажу муниципал программасы да барды. Анга 600 минг сом бёлюнгенди.

Наркоманияны профилактикасында волонтер организацияланы магъаналары да сюзюлгенди. Аны юсюнден докладны граждан обществовну институтлары бла байламлыкъла эм динлени ишлери жаны бла министр **Анзор Курашинов** этгенди. Аны айтханына кёре, бу иш эки тюрлю амал бла бардырылады. Биринчиден, социальный магъаналы проектлени толтуруган коммерциялы болмагъан организациягъа субсидияла бериледиле. Былтыр бу жумушлагъа 400 минг сом бёлюнгенди. Бююнлюкде наркоманиягъа къажу ишине толтуруган 7 жамауат организация барды. Энтта 19 биригиу а саулыкълу жашауну ниетлерин жайыу бла кюрешеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбешиуледен, хапарладан профилактиканы адрес амалына кёчерге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Экинчи жанындан а, коммерциялы болмагъан организациялары айнытыу жаны бла мадарла толтурулады. Министр профилактиканы чеклеринде жаш тёлү бла кыаллай акцияла бардырылгъанларын да билдиргенди.

Кенгешде школаны тама-та классларында бла орта профессионал билим берген учреждениялада окыгъанла бла бардырылгъан социально-психология тинтиулену эсеплери да белгили болгъанды. Ала бла саулык саклау министр **Марат Хубиев** шагъырай этгенди. Тинтиуле уа школчулары араларында наркотиклени ичип башлагъанлары неда бу осал ишге кыатышыргъа угъай деме-генлени ачыкълар мурат бла бардырыладыла.

- Тарихлени санап турмай, школада тюбеген кемчилклени юслеринден айтыр-

гъа сюеме. Жарсыугъа, бир-бир директорла тинтиуледен кыоркыгъан этедиле. Алай наркологла бла ушакъладан сора аланы оюмларын тюрлендирге онг болгъанды. Андан сора да, тестлени магъанасы ата-анала бла тюбешиуледе да аныгатылгъанды. Сынау кёргозтгенича, ууну бир-эки кере, неда кезиуден-кезуге ичгенле тинтиуледен ётерге унамайдыла, аны ючюн диагностиканы андан ары бардырыргъа тийишлиди, - дегенди ол.

Комиссияны жыйылыуунда жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрни кыуллугъун толтургъан **Аузс Кумыков**, Май эм Черек районлары башчылары **Сергей Евтушенко** бла **Муртазаны Борис** да сёлешгенди.

Докладланы сюзге, Юрий Коков наркотиклеге кыажу муниципал комиссиялагъа

башчылыкны энчи билимлери болмагъанла этгенлерине эс бургъанды. Ол Къоркыу-сузлукъ советге айны ичинде районлада бла шахарлада тинтиуле бардырып, комиссияны ишлерин игилендируу жаны бла предложенияла хазырлагъа буйрукъ этгенди. Кендир ёсген жерлени ачыкъллау, уулу кырдыкны жокъ этиу жаны бла ишни тирилтирге кыаты айтылгъанды. Асламлары кыатышыуу бла акцияладан, тюбешиуледен профилактиканы адрес амалына кёчерге кереклиси да белгиленгенди. Благовещенское элде наркоманлары реабилитациясы жаны бла ара хайырлы болгъанын белгилеп, быллай учреждениялары кенгертюню амалларын излере кереклиси чертилгенди.

Кенгеш жууаплы органлагъа эсгертиулени кыабил кёрюу бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къайгырыу

КъМР-ни Башчысы авария болгъан жерни жокълагъанды, ёлгенни юйюрюне бла ачыгъанлагъа битеу керекли болушлукъ берирге буюргъанды

Юрий Коков КъМР-ни Правительствоосуна бла район башчылагъа Бахсан районда болгъан аварияда ёлгенни юйюрлерине эмда ачыгъанлагъа битеу керекли болушлукъ тапдырыргъа буюргъанды. КъМР-ни Башчысы ДТП болгъан жерге барып, халны кеси кёргенди.

Алгъадан тохташдырылгъаныча, «Кавказ» федерал жолда «Мерседес» автомобиль

бла Москвадан Нальчикге 34 адамны элтип баргъан автобус кыагышхандыла. «Мерседесни» жюрютген тишируу алайда окъуна ёлгенди, беш адам а ачыгъанды. Шёндю ала республиканы больница-ларындадыла, жашауларына кыоркыу жокъду.

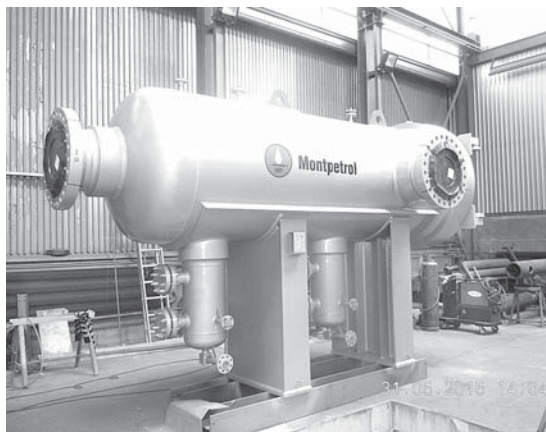
**КъМР-ни Башчысыны
бла Правительствоосуна
пресс-службасы.**

Сёнешпуле

Къабарты-Малкъарны Правительствоосунда Чехиядан Montpetrol Spol.s.r.o. компанияны делегациясы бла жолугъу болгъанды бу кюнде. Анга Правительствоу Председатели орунбасары – инфраструктура эмда цифровой айныу министри **Владимир Болотоков**, экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис**, «КъМР-ни айнытыу корпорация» акционер обществоу башчысыны кыуллугъун

Чехли компания бла файдалы келишимле жарашдырыр умулдула

толтургъан **Чочайланы Ахмат**, табиғат байлыкъла эмда экология министри **Шауаланы Илияс**, промышленность эмда сатыу-алыу министри **Шамиль Ахубеков**, энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла министрни кыуллугъун толтургъан **Алим Макушев** кыатышхандыла.

Тюбешиуде сёз энергетика, химия, газ, нефтехимия промышленностьланы, суу мюлк бёлумледе эки жанына магъ-

аналы байламлыкъла кыурауу юсюнден баргъанды. Сёз ючюн, сууну тазалауу эмда хазырлауу, кир-кипчикни жарашдырыуу заводланы эмда ТЭЦ-лени кыурауу, кыурулуш ишлени бардырыуу юсюнден.

«Белгилисича, бизни республикада суу азды деп айтырча туюлюдо. Алай анга да кыармай, кытылык дайым сезилгенлей турады. Ма ол себепден сууну тазалауу, кир-кипчикни жарашдырыуу заводланы кыурауу бизде уллу сейир

барды. Бахсан, Терек эмда Малка суулада гитче ГЭС-лени орнатыуу юсюнден айтханда уа, бу ишни республиканы профильли министерстволары эмда ведомстволары бла жижиги бла сюзерге хазырбыз», - дегенди Владимир Болотоков.

Рахайланы Борис а Нальчикде, Тырныаузда эмда Майскийде жылыуу бла жалчытыуу эмда тазалауу объектлени кыурауу жаны бла байламлыкъда ишлерге боллугъун чертгенди.

«Кеси жаныбыздан быллай онг берирге боллукъбуз: проектни 59 процентин сиз боюнугузгъа алырсыз, кыалгъан 41 процентин а республика тамамлар. Аны бла бирге Чехиядан компанияны регистрациясын Къабарты-Малкъарда этип, анга – инвесторгъача, женгил амалла берирге тау-келбиз», - дегенди ол.

Чочайланы Ахмат бу байламлыкъгъа Россей Федерацияны 2025 жылгъа дери белгиленген «СКФО-ну айнытыу» деген Къырал программасыны чеклеринде кыаргъа боллугъун айтханды.

Элеонора КАРАШАЕВА,
КъМР-ни Экономикаы
айнытыу министрствосуна
пресс-секретары.

Ышаныу

Къарчаланы Харун гаражалы илму биригиуно башчысыны кыуллугъун толтурлукъду

Бу кюнде Къарчаланы Жекерияны жашы Харун Лавочкинни атын жюрютген илму-производство биригиуно директоруну кыуллугъуна болжаллы халда салынганы белгили болгъанды. Алгъын а ол предприятияны башчысыны кыоркыуузузлукъну жалчытыуу жаны бла орунбасары эди. Аны юсюнден Роскосмос кырал корпорацияны пресс-службасындан билдиргенди.

Лавочкин атлы НПО кыралда ракета-космос промышленностьну алчы предприятияларындан бири болгъанын чертирчады. Анда аламгъа учан ракеталаны проектлерин хазырлау, аланы кыурашдырыу, сынау жаны бла ишле бардырыладыла. Биригиу Россейни федерал космос программасыны чеклеринде заказла толтурады.

Къарчаланы Харун Россейни ФСБ-сыны академиясын тауусханды, кёп жылланы

Къоркыуузузлукъну федерал службасында ишлегенди, ол санда 2004-2006 жыллада Чукот автоном округу УФСБ-сына, ызы бла уа ведомствону Оренбург областыда управленисына башчылыкъ этгенди. Аны генерал-майор чыны барды.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Игилендируу

Кёпюрню, жолну да кыурулушу барады

КъМР-ни Кыурулуш эмда жол мюлк министрствосундан билдиргенлерича, Нальчик сууну Нартан элде участкасында кёпюрню кыурулушу бардырыла турады бу кюнде. «Управдор» кырал учрежденияны келечилери подряд организацияны ишине, анда хайырланылгъан материаллагъа дайым кёз-кыулак болгъанлай турадыла. Объекти проект-смета документациясына бузукълукъ этилмезлигин да контролда тутадыла. Кёпюрню кыурулушу быйылны ахырына дери бошаллыкъды,

ызы бла ол хайырланыргъа берилликди.

Министерствону кёз туура-сында болгъан, кеси да бу кюнде кыстау тамамлана тургъан ишледен энтта да бири – Малка – Ингушлу жолну реконструкциясыды. Кыурулушчула аны Сармаковону бла Каменномостскоеи арасында кесегин асфальт салыныргъа тынгылы хазырлагъандыла: зыгыр кыуруу кючлендиргенди, асфальт-бетон бла тюзетгенди. Бу объект да быйыл хазыр боллукъду.

Бизни корп.

КЕНГЕШ

Агъачланы кьолайлы халгъа келтириу кьолгъа алыннганды

Кѣп болмай КъМР-ни Табйгъат байлыкъла эм экология министрствосунда агъачланы тап халгъа келтириу бла байламлы кенгеш болгъанды. Бу жаны бла ишле бизни республикада онтогуз жылны ичинде биринчи кѣре бардырылыкъдыла, деп билдиргендиле ведомствону пресс-службасындан.

Жыйылуыгъа КъМР-ни табйгъат байлыкъла эм экология министри Шауаланы Ильяс, «Рослесинфорг» кьырал учрежденианы таматасыны орунбасарыны кьуллугъун толтурган Андрей Циганюк, биринчи категориялы инженер Евгений Кравцов, ведомствону келечилери, Черек бла Лескен районланы администрацияларыны таматалары эм башхала кьатышхандыла.

Агъачланы тап халгъа келтириу жаны бла мадарланы планына агъач фондну халин толусунлай тинтиу, анда кьаллай ишле этилирге кереклисин белгилеу, мюлкню аялу хайырланыу, сакълау эмда кѣбейтиу амалларын табыу жумушла киредиле. Анга

деп Агъач мюлк жаны бла кьырал агентство 10,6 миллион сом бѣлгенди.

Шауаланы Ильяс айтханнга кѣре, агъач кѣп болган Черек эм Лескен районлагъа уллу эс бурулукъду. Этилирге керек жумушланы санында кьуруй баргъан тереклени кетериу, жан-

гыларын орнатуу, жерчиликде урунганла агъач фондха заран салмазча чеклени белгилеу, суу объектлени жагъаларында ъсген агъачланы сакълау бардыла. Ала битеуда 71,8 миң гектарда тамам этилидикиле.

МАГОМЕТЛАНЫ С.

КОЛЛЕГИЯ

Борчла, жууаплыла да белгилдиле

КъМР-де Ич ишле министрствону коллегиясында жылны биринчи жарымыны ъсеплери чыгарылгъандыла. Анга ведомствону Жамауат советини башчысы РФ-ни сыйлы артисти Валерий Балкизов да кьатышханды.

Кенгешни башлардан алгъа, ич ишле министри кьуллугъун толтурган полицияны полковниги Назир Мамхегов РФ-ни Президентинде Халкъ мюлкню бла кьырал службаны академиасыны профессору Ан-

зор Ашхотов «МВД-гъа себеплик этгени ючюн» деген белги эмда «Россейли полициягъа - 300 жыл» деген юбилей майдал бла саугъаланганы билдирип, аланы анга бергенди.

Ызы бла ол ич ишле органла жылны аллындан бери толтурган оператив жумушланы ъслеринден айтханды эмда ючюнчю кварталгъа борчланы белгилегенди. Сѣз аманлыкъланы тинтиуно, наркотиклени сатуу-алыу гъа кьажау ишни ъслерин-

ден да баргъанды. Коллегияда УГИБДД-ны инспекторларыны жолда журюуге кьатышханланы кьоркьуусулукъларын жалчытыу жолда низамны кючлеу жаны бла ишлери да сюзюлгенди.

Жыйылуыда айтылган оюмлагъа кѣре, тийишли ъсгертиле этилгендиле. Ала толтурлур ючюн, жууаплыла да белгиленгендиле.

Бизни корр.

Къармашыу

Уллу гъа-гитчеге да таплыкъгъа

КъМР-ни Кьурулуш эмда жол мюлк министрствосундан билдиргенлери кѣре, Акъ-Сууда бир кезиге 140 сабий журюрге боллукъ садикни кьурулушу барады. Шѣндюге аны бетондан мурдору хазыр этилгенди, блокада да орнатылгъандыла. Бир кьатлы мекамны кьабыргъаларын да кьурулушчула кирпич бла кьалап бошагъандыла.

Дагъыда жылыу бла жалчытыуу система-ны эмда суу ыргъылыны тартыргъа хар не да хазыр этилгенди. Бу кюнледе уа объектде темир - бетон ишле бардырыла турадыла.

Бизни корр.

Шимал Кавказ кюн сайын

Туризм-рекреация комплекслере - себеплик

РФ-ни премьер-министри Дмитрий Медведев Кавказда сау жылны ишле тургъан туризм комплекслени объектлерины 2018-2021 жыллада кьурулушларын, проектлери, ремонтларын бардыруу гъа 17 миллиард сом чакълы бир бѣлюню юсюнден буйрукъга кьол салганды, деп билдириледи РФ-ни Правительствосуну сайтунда.

«Федерал бюджетден «Курорты Северного Кавказа» АО-гъа бѣлюнген ахча «Архыз» (Кьарачай-Черкес Республика), «Ведучи» (Чечен Республика) эмда «Элбрус» (Кьабарты-Малкъар Республика) туризм-рекреация комплекслере бериллиги да тохтадырылгъанды», - деп жазылады документе кьошулган ангылатууда.

Айырмалы ышанларын белгилеп

Кьарачай-Черкесни башчысы Темревланы Рашид кесини указы бла республиканы правительство-суну председателини орунбасарыны – финансла министрини кьуллугъуна Сююнчланы Муратны салганды. «Аны бийик профессионал усталыгы бла билими болган адамгъа санайма. КьЧР-ни Пенсия фондуну регион бѣлюнюю таматасына салынырны аллында ол Халкъ Жыйылууда Экономика политика, бюджет, финансла, налогла эмда предпринимательлик жаны бла комитетте башчылыкъ этгенди. Артад РФ-ни Федерация Советине КьЧР-ни атындан айырылып, Бюджет эмда финансла рынок жаны бла комитетни кьауумна киргенди», - деп жазганды Instagramда Темрезулу.

Техноген кьоркьууланы тинтирча

Шимал Кавказны регионларында табйгъат эмда техноген кьоркьууланы тинтирик илму-билим беруу ара ачылыргъа боллукъду. Аны юсюнден РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министрствосуну пресс-службасы СКФО-да алимлини кенгешлеринден сора билдиргенди.

«Жыйылуыгъа кьатышханла бу регионда жашагъанланы кьоркьуусулукъларын жалчытыуу маганасы бек уллу болганын бир ауудан айтхандыла. Ала илму эмда билим беруу араны проектини баш кѣрмюдлерин сюзгендиле эмда кьабыл кѣргендиле. Кенгешде, андан сора да, СКФО-ну академиялы илму аралары бла университетлери ол проектни толтуруу гъа кьошулса иги боллукъду да чертилгенди», - деп айтылады билдирюуде.

Расул Гамзатов - суратлада

Айтылы дагъыстанлы поэт Расул Гамзатовну 95-жыллыгына атап, белгили журналист Нигматула Нурмагомедов сурат кѣрмюч кьурагъанды, деп билдиргендиле Махачкъаланы администрациясындан. Аны республиканы суратлау искусстволарыны музейи кьурагъанды. «Расул Гамзатов Нигматула Нурмагомедовну суратларында» деген экспозиция Поэзияны театрыны мекаямында салыннганды.

Ессентуки – Гиннессни рекордла китабында

Ессентукда «Хрустальный источник» деген кинофестивальны ачылууна кьараргъа он минген аслам адам келген эди. Ала фестивалгъа кьатышханланы бла аны кьонакъларын «Дружба» кинотеатрдан башлап Театральная майданга дери кьарсла эмда алгышла бла ашыргъандыла. Кинону бла телевиденианы белгили актѣрлары, режиссѣрлары бла вѣдущийлери озгъан 555-метрлик кьызыл кюйюз а фестивалыны тарыхында бек узуннга саналып, Гиннессни рекордла китабына тюшгенди.

Ингушшу классикге – Болгарияда ъсгерте

Ингушетияны жазуучуларыны кьаууму Болгарияны Плиска шахарына ингуш адабиятны закийи Идрис Базоркинни юбилейи бла байламлы ишлеге кьатышыр ючюн келгендиле. Аны юсюнден республиканы Культура министрствосуну пресс-службасы билдиргенди.

Делегация бек алгъа «Двор кириллицы» деген музей-тарых комплексге баргъандыла. Кьууанчлы ишлени асламысы анда бардырылыкъдыла. Андан сора культура эмда архив иш жаны бла министр Марет Газдиева ингушлу жазуучу гъа ъсгерте салынырыкъ жерни кѣргенди.

Бандитледен бири

Владикавказгъа жетдилгенди

Шамиль Басевни бандасына кирген Аслан Яндиев Словакиядан Россейге келтирилгенди. Бу кюнледе уа аны Владикавказгъа жетдилгендиле, анда аны терсиклерин кѣзюне тутурлукъдула, деп билдиргенди андан хапары болган адам «Интерфакс-Юг» агентствого.

Алгын билдирилгенича, Яндиевни Словакияда 2011 жылда окууна тутхан эдиле, алай ол жети жылны ичинде аны Россейли органланы кьолларына бермезелери ючюн кьаты кюрешгенди. Быйыл 17 июльда уа ол тыш кьыралдан кьысталгъанды.

Информагентстволаны билдириулерине кѣре ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырагъанды.

ТЁГЕРЕК СТОЛ

ОГЪУРЛУ, ХАЙЫРЛЫ ЖУМУШЛАГЪА БИЛЕКЛИК ЭТЕРГЕ ИТИНЕ

«Заман» газетни редакциясында бу ыйыкыда Андрей Николаевич Алфёров бла тубешиу болганды, ол чыгарган китапланы юслеринден ушак барганды. Ол билим бериуде «Доверие, Партнёрство, Право» атлы коммерциалы болмаган партнёр кырал-жамауат управленианы директоруду, Москваны Билим бериу департаментинде жамауат советни таматасыны орунбасарыды, окуучулары ата-аналарыны эксперт-консультатив советлери членди. Ол билим бериу системада болган проблемаланы юслеринден жыйырмадан артык китап жазганды. Кеси да редакцияга малкыар халкыга аталган бир кыуум китап, буклет да басмалап келгенди. Ол алыны малкыар школлага сауугага берирге умутлуду.

Бу башында сагынылган затланы «Кыйсыннга жүз атлам» фонду председатели Тетуулары Хадис хазырлаганды, биринчи кере китапланы кеси чыгарганды да этгенди. Тарых дерсде малкыар халкыны юсюнден айтылган артык терен болмаганы бла байламлы, ол ата-бабаларыбызны заманындан жашау болумбузун, кийимбизден башлап, жашаган юйлерибизге, кыолайыбызга, неге ие болганыбызга дери санайды алада. Эски, жангы да элерибизни атлары жазылган сегиз бетли буклет окуяны хар таулуга сауугады.

Жыйылынуу газетни баш редактору Аталаны Жамал ачканды. Кыонагыбыз Москва шахарны окуу учреждениялары бла регион школаны араларында байламлык жюрюткуге уллу эс бурганын, ол жаны бла иги кесек жумуш да этгенин айтып, аны презентацияга келгенге бла танышдырганды. Ызы бла аны ишини маганалыгынын чертип: «Андрей Николаевич бу бизге этген хурмети бла хар таулуга да жууук, кыарындаш болганды», - дегенди ол.

Андан сора Жамал Жабинович Тетуулары Хадисни юсюнден ол миллетибизни, республикабызны да суйген, алага махтау келтирлик, халкыны кыуандырлык не ишни да тауукел кыолуна алган, тынгылы ахырына да жетдирген, уллу кыурау хунери болган энчи адамыбызды, дегенди. «Хадис

кыуум окуу-билим проектни кыабыл кюргендиле. Алыны санына Тетуулары Хадисни «Кыйсыннга жүз атлам», Елмезланы Абдулкеримни «Терс-Кыолда этнография музей кыурау», Локияланы Рашидни «Кийизле», Курданланы Аюнтаны «Минги тау тийресинде иели сабий садны ишлеу»,

системада жетишимлери юсюнден айтханды, аны бла республиканы устазларын тобешдирге суйгенин да айтханды.

Алфёров Минги тау тийресинде барган «Эльбруская переговорная площадка» атлы форумга юч кере келгенин, мында алакат шухла тап-

маганасын да билдиргенди эм ол таматалык этген «Доверие. Партнёрство. Право» жамауат управленианы кыалай, не сылтау бла кыураганыны, аны ишини юсюнден толу харапарлаганды. Ол айтханга кере, кырал закончула тюз жорукла чыгарганылыкыга, биз, ала бла хайырланырыкы адамла, алыны билмейбиз, ол себепден кесибизни кыоруулаялмайбыз. Ол жаны бла жамауат биригиле окуучулага, ата-аналага, устазлага да болушук этерге керекдиле.

Ол жазган китаплада алыны хар бирини кесини кодекси барды. «Жарыкландыруу ишледе тохтау жокыду, - дегенди ол. - Минги тау, география да болуп кыалмай, окуу-билим бериуно синоними, Москвада, кыралны башка жерлеринде да ол системаны, ол сынаулары арасы болса, бери устазла кыалайдан да келирлерин суюме».

Аталаны Жамалны: «Миллет тиллини юслеринден Кырал Думада турган законпроектке не багга бересе?» - деген сорууна Андрей Николаевич: «Мен аны толусунлай окумаганма алыктын. Тынгылы окурукыма. Ол затны юсюнде оюум а былайды: хар бир регионну окуу-билим бериу системасында ишлеген таматала, ата-анала бла бирликте ол жерде не тилде окуруга кереклисин кеслери белгилерге керекдиле», - деп жууап этгенди.

Дагыда ол таулага суюмеклик анга альпинизм бла кыоршген ата-анасындан В. Высоцкийни, Ю. Визборну жырларындан келгенин белгилегенди. Ызы бла ол таматалык этген управленианы Кыабарты-Малкыар бла байламлыгы мындан ары бютунда кыаты бола барлыгына, аз санлы халкылага кыолундан келгенича болушугуна ий-нандырганды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

экономистди, тарыхчыды, алай адабияттан, маданияттан да билими елчеусюздю. Кеси да сөз бла чекленип кыалганладан туююлдю, ниет байлыгыбызны саклар ючюн, кеп иш этеди: терели фестивалыла бардырады, китапла чыгарыды, тюрлю-тюрлю проектле кыурады. «Ата журтха кереклисин тенгли бир этилмегенди, кыолундан келгени бары да тамамланмаган эсе», - дегенди француз революционер Максимилиан Робеспьер. Хадис да алай жашайды, бизни кыуандыра», - деп чертгенди Ата улду.

Андрей Николаевич бла Хадис жыл сайын Минги тау тийресинде барган «Эльбруская переговорная площадка» атлы форумда танышкандыла. Тетуу уллу анга сауугага берген китаплага кыарал, жангы шуху алыны тиражлары азды деп, ол иште кыошумчулук этерге суйгенди. Форумланы биринде жыйылганла бир

Хаджиланы Даниялы «Сурат искусствону кечерге онгу болган музей» деген проектле киргендиле.

Ма алай башланганды бирлешип иш этиулерин. Бу кюнледе Андрей Николаевич Минги таууга чыгарга хазырланганын, узак бармай, бу кыуум гитче китапны бир форматка келтирип, бир тынгылы жыйымдык этип чыгарырга деп турганларын да билдиргендиле ала.

Тетуулары Хадис Андрей Николаевичге, жыйылганлага да ыразылыгын билдиргенди эм бу серияда китапаны маганаларын, алыны чыгарынуу сылтауну, ары кирген ишленни, авторларын да айтханды эм отуз комплектни Бызынгы, Кыара-Суу, Ташлы-Тала, Кичибалык, Хабаз элдеде школлага саууга этеригин билдиргенди. «Китап» араны директору Шауаланы Аминат кыонагыбызны окуу-билим

ханын айтханды. Моллаланы Зарета, Голуюланы Ханафий, Тетуулары Хадис эм башкала аны бла бир иш этерик, бир жол бла барлык жолдашла болганларын белгилегенди. Ол окуу-билим алыуда сабийини, ата-ананы, устазны эркинликтерини эм борчларыны юсюнден энчи китапла жазып чыгарганды.

Сөзсюз, алада келтирилген сынаулага ким да эс бурурчанды, окуучуну бла устазны арасында байламлык не заманда да бирча ариу болуп бармайды. Ол затха жетдирмез ючюн, адамын жюрегине сабийликден жара салмазга бары да бирден кюреширге керекдиле, дегенди автор.

Андрей Николаевич былтыр «Энчи сабий» атлы рекурсу араны таматасы, Элбрус районну Билим бериу управленианы баш специалисти Моллаланы Заретаны «Образование без границ» деген кытабын чыгарганын, аны

Форум

Социал программаланы бирден кюч салып толтурурга

Бу кюнледе Кыарачай-Черкесде Шимал-Кавказ регионла аралы «Архыз XXI» деген бешинчи граждан форум бардырылганды. Анга коммерциалы болмаган организацияланы, власть органланы келечилери, журналистле, экспертле - саулай да юч жюзден артык адам кыатышканды, деп билдирдиле КыМККУ-ну пресс-службасындан.

Анда коммерциалы болмаган организацияла власть органланы, бизнесни келечилери бла байламлык жюрюткуча, ала болушурча, социал программалага жамауат тири кыатышыра онглары юсюнден айтылганды. Хар замандача, регионну айнытынуу онглары сюзолгондиле, тийишли эспертиле да этилгендиле.

Быйыл мында «Эм иги волонтер практика» деген конкурс да болганды. Анга КыМККУ-ну проект эм про-

граммала жаны бла управлениасыны кыууму эм «Шимал Кавказы вузлары студент ассоциациясы» регионла аралы организациясыны пресс-секретары Георгий Савельев да кыатышып, «Россейни шендую батырлары» деген проектни кюртюзгөндиле. Аны маганасы - Россейни Жигитлери бла тубешиуле кыурап, СКФО-ну жаш телюсюно арасында Ата журтларына суюмекликин, патриот сезимни кючлергеги. Анга экспертле уллу багга бичгендиле, аны басмалауу да дурус кюргендиле.

Коллегаларымдан, экспертледен жангы затлага юйренеде, билимими, сынауу байыкландырама, сейр адамла бла танышам. Андан сора да, кыралны эм регионну власть органлары бла да селеширге онг табылады. Жамауат бла оноучу кыуулук-

чула бир тилли болмасала, кырал айнымазлыгы хакды, - дейди Георгий Савельев.

Бу жол форумда кыонакыда РФ-ни Президентини СКФО-да толуга эркинлик келечиси, Россейни Жигити Александр Матовников, Кыарачай-Черкес Республиканы Башчысы Темрезланы Рашид, Ставрополь крайны губернатору Владимир Владимиров, Кыабарты-Малкыарны Правительствосуну Председатели

орунбасары Мурат Карданов, Россейде Миллетлени ишлери жаны бла кырал агентствону бөлкюно таматасы Анна Полежаева, Социал информатика агентствону эксперти Ольга Дроздова, «Президентни грантларыны фонду» таматасыны кенешчиси Владимир Татаринов эмда башка белгиле экспертле болгандыла.

Форумну РФ-ни СКФО-да толуга эркинлик келечисини

эмда КыЧР-ни башчысыны бла правительствосуну ишлери управлениасыны себепликлери бла «Шимал Кавказ» деген халкыла аралы жамауат башламчылыклары арасы, «Шимал Кавказы курортлары», Москвада Кавказы клубу, «Ростелеком», РФ-ни Президентинде халк молкно эм кырал службаны академиясы эм «ТАСС» информативство кыурагандыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

РЕДАКЦИЯНЫ КЪОНАГЫ

«Халкымы арасында тургъан кезиуомде мен сезген жылыу бла ёхтемлик къадалып ишлерге кёллендиредиле»

- Ахмат, «Минги Тау» симфонияныг Нальчикде жетишимли согулду, концертден сора сезимлеринг, акылынг, сагышынг?

- Хау, Саратовда, Нальчикде да ол бирча жетишимли болганды. Сёзсюз, ол мени, авторнуча, къуандырмай амалы жокъду. Аллай кезиуеледе ангылайса нек къыйналганынг, нек ишлегенинг да. Ноталаны къагытха тошоргенде, сен не адамланы, не аланы бетлерин, жюрек тебуилерин кёрмейсе, эшитмейсе. Алай музыка согулганда уа, ол затла ачыкъ боладыла. Насылды ол.

Биреуге ариу кёрнеуеим деп ишлемегеними чертип айттырға соеми. Жыл саныма къошула барганы сайын этген ишими, бек биринчиден, кесим жаратырға керек болганын ангылайма. Тёгерекдегиленен ыразылык тапхандан эсе, кесимден ыразылык алырға къыйынды манга.

- Саратовну консерваториясыны симфония оркестрини къауумунда Нальчикке келген музыкантла республиканы жаратып кетпендиле?

- Аланы жюреклерин къаллай жарыкъ, жылы сезимле билегенине кесим шагъатма. Бери тебирегенибизде аслам чурумла чыкъгъан эдиле, алай адамла бла бир тилли болалганыбыз, бир бирибизни ангылагъан-

Саратовну Л.В. Собинов атлы къырал консерваториясыны композиция бла музыка теория кафедрасыны выпускниги Малкъандуланы Ахматны бу кюнледе «Минги Тау» деген биринчи малкъар симфониясыны премьерасы Нальчикде жетишимли озганды. Аламант макъамла, къызыу къарсла, жарыкъ ышарыула, алгышла, гюлле – бир сёз бла айтханда, толу аншлаг. Ахмат бла бюгонню ушагыбызда ол уллу ишден сора оюмлага, сагышлага, соруулага эсбизни бургъанбыз.

таулуны сыбызгыда ойнагъан мотивлери тюлендирилип къурагъандыла, ол саулай чыгъарманы кульминациясы болганды.

Биринчи бёлюмюнде «Галалау» эшитиледи, экинчисинде – сандыракъ, соната-классика ючюнню циклда – къарачай-малкъар телсеу абезехни макъамлары. Тёртюнюч бёлюмде уа уллу классиклени формаларына

шарт жууапны эшитирге излейбиз.

- Сен сагынган иште не Хаупагъа, не манга бойсунмагъан болумла чыкъгъандыла. Тамата кесини оюмун айтханды, ол профессионалча эркинди. Алай аны ызындан къозгалгъан даула бла даулашла уа, кертиси бла да, керексиз эдиле.

Ангылайма, миллетим мени сойгенин, жарсыганын, иш бла, сёз бла да болушурға итингенин. Алай ол къоруулау сёзлени ахшылыклары тенгли бир осаллыклары да болганды. Мен чыгъарманы авторча былайда шинтигим бийикге кётюргенча оюм къуралганды. Керекмей эди ол ахырысы бла да. Алай кесими тюзлюгюмю, башханы терслигин кёргозтор ючюн фатыуала айтып туручуладан да туюлме. Чыгъармачылык даулашланы темасы болганын ахырысы бла жаратмайма.

- 2015 жылда интервьюбузда сен хар жазылгъан чыгъарманы ёзегинде соймеклик барды, деген эдинг. Сени оюмунга кёре, соймеклик бла музыка къалай байлалдыла?

- Соймеклик кёп тюрлю болады, адам да бирчалай турмайды да. Мени соймеклигим не бла кюрешгениме кёре къуралады. Симфонияны юсонден айтсакъ, ол ёз фольклорубузга табынууду. Ишими чегинде хар нота жюрегимден ётюп, къагытха алай тошеди, ала мени ич дунямдан юлюшлю болуп чыгъадыла. Музыка бла соймеклик аллай бола болур.

«Минги Тау» симфонияны премьерасындан сора.

таянып была битеу бирлешдирилгендиле, рефренде уа тюз телсеуно макъамы да эшитиледи. Саулай чыгъарма гитче, алай богуле билмеген кючлю, ёхтем халкъны тарыхын кёргозтеди.

- Хар ахшы иш инсанни бир затха юйретеди, энчи бир дерс болады. Бу чыгъарманы да болгъан болур аллай бир фикирин?

- Мен оюм этгенден, аслам адамгъа ишекликлерин, экили болуп тургъан кылыкларыны къоярға тийишли сунама. Студентме, аха ишлерге да кюрешеме, алай бу проектте къоратылгъан чакълы бирни мен къолумда да тутмагъанма. Къалай-алай болса да, концерт къуралганды, ол мурагъа жашауға кийирилгенди. Ишекли болуп турсам а, бу жумуш тындырылык да болмаз эди, баям.

Ишими халкъыма магъаналыгын ангылай, манга ийнангъанланы алдамизгъа кюрешгениме бек биринчиден. Бу симфония бла ышаныуларыны, ийнануларыны тас этген, мудах халларындан ышаналмай тургъан инсанлагъа жашаргъа, алгъа барырга, тюнголмеге кереклисин эсерттирге излегениме. «Минги Тау» миллетими огурулу адамларына къолумдан келген гитче сауымды.

- Билеме, бу соруугъа артыкъ эс бёлюрге соймеучюнню, ол, баям, тюздю. Былайда чыгъармачылык ишинг бла байлалы къауум керексиз сёз чыгъганыны юсонден айтама. Ол соруугъа сени кесинден

ючюн сюдеге берир эдим. Нек дегенде ол Георгий Свиридовну «Метель» циклын къатлап къойганды. Белгилисича, эм алгъа халкъ музыка жаратылганды, дярда аны жырлагъанла, сокъгъанла чыкъгъандыла. Бусагъатда уа ол макъамланы кеслерича бюкюнгелени заманыды.

- Сени да ол жаны бла терслегенлерин билебиз?

- Терслерге боллукъду не затда да, алай мен чыгъармамда энчи бир композиторуна макъамын алып хайырланмагъанма. Жаланда къарачай-малкъар халкъ чыгъармачылыкны мурдоргъа тутханма, анга тыйгъыч салырға уа кишини эркинлиги жокъду. Ол жаны бла сёз айтханланы бириники да туюлдоле бу макъамла. Бир терс зат этсем, чурумум болса, баям, концерт заллагъа аягъымы бастырмас эдиле.

Бир кишиге дауум жокъду, кишини жюрегин къыйнарға да соийеиме, жаланда музыка ючюн ишлейме, аны уа, белгилисича, не географиясы, не миллети жокъду. Мен да аны бла бир тилли болурға излейме, нёгерге аны сайлайма.

- Игорь Стравинский кеси заманында «Советы молодым композиторам» атлы жазмасында жаш адамла макъамга узалып, артада уа къачып къутулурға кюрешгенлерине жарсыганды. Сени уа, ол айтханда, къачар акылынг болганмыды?

- Бек кёп кере! Кюн сайын! Ол итиню бюгон да бошлап къоймагъанды. Саратовда педагогларым Владимир Мишле, Лилия Вишнева, Елена Понамарёва, Владимир Орлов, Иван Субботин, Татьяна Карташова, Наталья Осипова къуралууума, ол жаны бла тохташуума уллу къыйын салгъандыла. Аланы, ёз миллетими ышаныуларындан алдартгъа эркинлигим болмагъаны аслам затдан тыяды.

Алай окуугъандан а, букъурмай айттым, арыгъанма. Манга 25 жыл болады, битю эсли жашаууму парта артында олтуруп оздургъанма. Энтта эки жыл ассистентура-стажировкада билимми ёсдюрюлме. Алда жашлыкым угъай, уллу иш, уллу жууаплык сакълайдыла. Алай халкъымы арасында тургъан кезиуомде мен сезген жылыу бла ёхтемлик, сёзсюз, андан ары къадалып ишлерге кёллендиредиле. Ийнангъызы, ол омакълануу, орусча айттым, самоценкыма кётюрюрге кюрешу да туюлдоду. Андан сора да, юйюмде анам, аны хар кюнден

быз. Тенглерим бу жанларына келирге бираз къоркъаракъ да эдиле, алай биз алагъа Нальчик Шимал Кавказы маданият ара шахары болганын ангылатханыбыздан сора соруула чыкъмагъандыла.

Мен окуугъан курс саулай да билеклик этгенди. Андан сора да, оркестрини бери келиуюне, къонакълагъа тийишлисича сый-намыс берюрге кёпле болушлукъ тапдыргъандыла, сау болсуна. Артистлеге ата журтуларымы алай тюбегендиле, аланы хар бири да ыразылыкларыны айтып тауусмай эдиле. Концерттен сора халкъымы бирлешгенин кёрген, аны ёхтемленгенин сезген а барыбызгъа да бек уллу къуанч болганды.

- «Минги Таугъа» къайта, къаллай магъана салгъанса сен анга, нени юсонденди чыгъарма?

- Жазып башлагъанымда ол къаллай боллугъун билмегенме, алай фольклоргъа таянырыгъымы уа шарт ангылай эдим. Ары дери къурагъан чыгъармаларыма кесим эшитген айтыладан, аппам айтычу жырладан кесеклени къошханма, «Горы молчат, но помнят» дегенге уа Тамбов областыдан отец Александрны дин назмуларыны темалары да кийирилгендиле. Ол дегеним, отсылкала болгъандыла, алай, симфониягъа, быллай кенг фольклор материалны уа бирда хайырланмагъанма.

Аланы манга радиону фондларындан Тебердиланы Мариям жаздырып бергенди. Аны ючюн ыразылыгъымы билдирюрге соеми. Симфонияны ал кесегин бир белгисиз

Ол сезимни юсонден айтхан бек къыйынды, ол музыкандан да бегирек абстракциялы ангыламды. Аны юсонден шарт айталайма, аны музыка бла неда энчи адам бла байлаялмайма мен.

- Бюгонню классика музыканы юсонден не айттырға боллукъса?

- Хар композитор ол реформаторду. Аны себепли кесинги айырмалылыгын кёргозтор ючюн угъай, концертинге келгенлени сейирлери ючюн ишлерге тийишли болур. Андан сора да, бюгонлюкде уллу классиклени чыгъармаларыны эстрадачыла кеслерича хайырланып, тынгылауучу исциттин этдиле.

Сёз ючюн, амалым болса, Константин Меладзени «Обернитесь» деген жыры

жерине сала биледи.

- Атанг-ананг сени сайлауунга ыразымыдыла?

- Ала сайлауума артыкъ къуангандыла неда ыразы болмагъандыла деп айталлык туюлме. Къаллай жетишми бла къайтам да, юйюрюм мен этген иште табынады, аны ючюн артыкъ сый излейди дярдайма. Былайда бетни жарыкылыгы магъаналыды. Кеттен заманында кёргенме аланы кёзлерин, симфониям бла къайтханымда да кёргенме ол кёзлени. Атамы ыразылыгъы, анамы сабыр къуанчы бла насыбы – ол затла дуня башында не уллу ырысындан да сыйлыдыла!

Ушакъны ЖАНГУРАЗЛАНЫ
Нажабат бардыргъанды.

28 июль – Гепатитге кыжаулукуну битеудуния кюнюдо

Кесигизни бу аруудан сакълауну мадары - тазалык

Жыл сайын 28 июльда кеп кыраллада Гепатитге кыжаулукуну битеудуния кюнун белгилейди. Быйыл ол бу арууну диагностикасын этиу эмда багыу деген чакырыу

минг адам барды. Алгдаа жыл-ланы статистикасы бу жаны бла эпидемиологиялы болум артык тюрленмегенин кёрюзтеди.

Специалистле бу арууну беш тюрлюсун белгилейди

Аурууну А эмда Е тюрлюлерине жукмаз кюн аяк жолга баргандан сора, тышындан юйге киргенде, азык ашарны аллында да кьолланы сапын бла жуурга керекди. Кегетлени бла жемишлени иги тазаларга эмда исси суу бла чайкыргы.

Сатып алынган продуктланы хайырлангырга боллук заманына дайым эс буургы, бузулган болур деген ишеклик туурдуган ашны да ашамазгы. Дагыда келпеле жуунганда суу жутмазгы кюрешиги. Сабийлени уа гитчеликлеринден окуну тазалыкыга юйретигиз.

Вакцинация амал гепатитни А эмда В тюрлюлерине кыжаулукуда эм кыйматгы сана-лады. Быллай препаратла Россия Федерацияда 1996 жылдан бери хайырланадыла. Иммунизацины 55 жыллары толмаганла эмда кьоркьуулу жерледе урунганла етедиле асламысында.

Басмага УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

А, В, С, D эм Е. Аладан В, С эм D тюрлюлерине адамла кьан бла жугадыла (наркотиклени укол этип хайырланганда, таза болмаган инструментле бла татуировка, косметика жумушла, маникюр, педикюр этгенде).

Гепатитни А эмда Е тюрлюлери уа таза болмаган суу неда аш-азык бла кечедиле адамгы. Осал санитария болган жерледе да ачык-аланыгы боллукдула. Кыалай-алай болса да, аны битеу тюрлюлери бауургы бек уллу заран саладыла, циррозгы, рагка келтирирге да болады.

Бу аруудан адам кесин сакъ-

блардырылады, деп билдиргендир Роспотребнадзору Кыбарты-Малкярда управленийсындан. Вирусу гепатит В эм С саулуку сакълауда бек уллу проблемаладан бирине саналадыла. Жер башында аладан кыйналган инсанланы саны 325 миллиондан артык болады. Бауурда рак арууну кьозгыган баш сылтаудан бири да ма аладыла. Жарсыуга жаландан андан окуну жыл сайын жер башында 1,34 миллион адам ёлоп кетеди.

Кыбарты-Малкярда диспансер кырауда (эселде) вирусу гепатитлери (В эм С) болган 3,5

Акция

Балачыкъланы кёзлерин ачхандыла

Кеп болмай «Мен болушур-ма» деген проектни чеклеринде КМККУ-ну педагогика, психология, физкультура бла спорт институту келечилери сакът сабийлеге жандаурулук акция кырауандыла.

Эки жыйырмадан артык бала эмда аланы ата-аналары КМР-де МВД-ны музейини эмда театры суйгенлени клубуну таматасы Алёна Чернованы бла Максим Горький атлы орус драма театры директору

Фатима Николаеваны хайры бла «Принцесса на горошине» деген спектакльге кырап, заманларын заууку ётюргендир.

Сабийле жомакны бек жаратхандыла. Баш жигитлеге жарыганларын, кыуанганларын да билдирип тургандыла. Оюн бошалгандан сора уа актёрлагы кеслери ишлеген суратланы бергендир.

Проект университетте бу айны

аллындан бери барады. Аны мураты сакът сабийлеге бла аланы ата-аналарына эс тапдырыгыды. Суу айны ичинде институту келечилери, «Ростелеком» компания эм «Шаг вперёд» фонд да болушуп, вузу ресурсла арасында психологиядан дерсле, сакътла эм алагы кырауанла да жамауатны ичинде жунчумазча тренингле, мастер-классла бардыргандыла.

ден бир тюрлю себеплик излеген энчи сабийлеге болушургыды. Аны ючюн а, биринчиден, аланы ата-аналарына тутхучулук керекди. Аланы кёллери кётюрлесе, юйорлери да ырахтылык кышулукду. Проект эки кесекден кыралды. Аны биринчи кезиунде семинарла, мастер-классла ётюргенбиз, энди уа тренингле башланырыкдыла, - дейди аны таматасы, «Психология» бёлюмю магистранты Зара Кочесоккова.

Институту директору Ольга Михайленко анда мындан сора да социал магьанасы болган башха проектке бардыргыланларын билдиргенди. Бизни студентлерибиз тюрлю-тюрлю жандаурулук акциялагы тири кытышадыла. Екисоз сабийлеге да аслам эс бурадыла, аланы терк-терк жоклайдыла, концертле бардырадыла дегенди.

Бизни корр.

Хапкь медицина

Дарман хансла бла багыучу абам

Тюрлю-тюрлю аруудадан багыарга уста болган, дарман хансланы иги билген адамла кыайсы халкыда, не заманда да болгандыла. Ма бизни абагы да (ол Созаиладанды) болушлук, акыл излеп кеп адам келиучуюс эсимдеди. Ол заманда иги да анылаамай эдим ала не ючюн журюп турганыларын. Бизни, сабийлени, абаданла: «Барыгыыз, абаны жумушуна кырагыыз», - деп жиберичю эдиле. Ол а бизни олсагыт шаудангы игенди, андан суу алып келигиз деп, орамда лонка бола турганыла.

Бир сагытлык жолубуз а юч сагытхэ эм андан да кепге созулуучу эди. Бирде уа бизге аба зынтхыны аруулатыр эди. Аны уа арта бир он кере жылы суу бла жууп, кыайнар сууга атып, башын жабып, тылпыу кыруп кетгинчи сел отда тутханды. Андан сора жангы хупегини кыуюп, жангыдан кыайнатханды.

Зынтхыны бюртюклери жумушакь болганлай, отдан алып, суутуп, элекден ётюргенди, агачь кылакь бла аз-аз булгай. Аны бла да кыалай, элекден ётюргенин марля бла сюзгенди. Ма андан чыкьган сууну ётюнде ташлары болганга бергенди, кюнне ач кыарангылай юч кере ичигиз деп.

Ичи кыатып кыйналганын уа кече, жата туруп, айранга чеплеу жау кышуп ичигиз деп юйретгенди. Сарымсахны уа ол терк-терк хайырланганды. Кёбюсюнде аны кызыл чибжи бла бирге туюп (тармаганлай), бал да кышуп, бири бирин тапсынла деп, бир неча кюн тутханды.

Андан сора ташлары болуп кыйналганлагы гиче кышыкь бла кюнне 2-3 кере ичигиз дегенди. Дагыда эзилген сарымсахны бла балны теңг кышуп кыатышдырган, суукукь тиип ауруганга жараганын айтуучу эди. Губулары болганын да алагы сарымсахны кыашытханды.

Мен ыннаммы алботасын тешип кёрмегенме. Аны бла дарман хансла жыргыда да терк-терк барыучу эдим. Ол бодыга (тауча атын билмейме, Азияда ёсенди) хансны артыкыда бек жаратыучу эди, ол кочлюдо деп. Сары жауну алып, эритип, ол кырдык бла кыатышдырып, кече жатарны аллында ауруган жерге ышып жагыарга керек болганын айтханды. Кеп тутарга жарамазлыгыын да эсертгенди, кюйдюрюп кыюргы боллукду деп. Ол хансны сууну а жиклери ауруганлагы хазырлагыды.

Санларына жел кирип кыйналганлагы аны быллай амалы болганды: тузу, горчицаны, фатегени бирге кыашыдырганды (аланы ёлчелери эсимде туюлюдо), ол сук башча кылын болса, аны жуклардан алгы ауруган жерге жакьдырганды.

Жетелден а кышхырыны алып, таты сууда кыайнатып, аны сууну чайны орнуча ичиргенди. Андан дагыда бир

амалы болганды: соханны ууакь туурап, аны бал туз эритилген сууда сел отда кыайнатханды. Кюнне 5-6 кере ичерге керекди. Ичи ётгенге ол кьоз терекни чапракларын ууакь туурап, алагы кыайнар суу кыуюп, чайча ичиргенди. Дагыда кыайнатылган сары жауну да ашатханды.

Чач аруу да, кыарыуу да болур ючюн чыгана (облелиха) бек игиди деучо эди. Аны бутакларын кыайнатып ичсе, башны жууса да жарайды. Башы ауруганга уа дугьудандан игиси жокьу дегенди. Аны да чайча ичерге керекди.

Абаны холодильниги болмаганды. Сют ачымаз ючюн ол ары мурса чапракыла атханды. Этни да ма алагы чулгагаганды. Суукукь болуп аурусакь, уны табада кызыдырып, аны сууда кыайнатып, чайча ичиргенди. Кыудоруну да ун болгунчу дери уууп, кюйгенге, ирин этгенге салганды.

Сууалчанлары болганлагы кыара пурчу суу бла бирге кюнне бир неча кере ичигиз деучо эди. Аллагы дагыда кыайнатылган сютге сарымсахны сууну кышуп (10-15 тамьызыкь) ач кыарангылай ичсе бек жарайды.

Гастрити болганга балны жалы сууда эритип, аны кюнне бир неча кере ич деп юйретгенди. Бети чапырганын уа мурукку сууну жакьганды. Кыаны башына урганын тюртюно (барбарис) битимлери, согу, кыайнар суу да жараганын айтханды. Дагыда стакан жарымы нартох уннга жылы суу кыуюп, бирге кыатышдырып ичиргенди. Андан сора да, тууар бауурну тартып, анга кыайнатылган сары жау кышуп, кюнне бир неча кере 50-шер грамм суу айны ичинде ашарга кереклисин юйретгенди.

Ашына ол жыгыра башдан (тмин) кышмай кыомайгаганды, аны урлыклары инсултдан сакълайдыла деп. Сары чайны уа (зверобойну) кыайнатып ичген улайганлагы бек иги болганга санаганды. Чачыраукукьга юйде олсагыт сыгылыган бишлакьны салдыруучу эди.

Бетигизге кыайнатылган жау жагыгыыз, ол адамны терисин тазалады, жашнатады деучо эди. Кьоз терекни чапыракларын сютде кеп заманын сел отда булгай-булгай кыайнатып, ол кыалыныракь болганлай, аны алып, суутуп, экзема кыбоганын терисине жакьганды.

Ма алай уста болуучу эди мени абам. Кертиди, медик болмаганга аны багыу амалларына багы биген кыйынды. Алай, ким билген, специалист кесини оюмун жарар эсе уа, ыннаммы бир-бир амаллары да бирлеге жарар эсе уа, неда халкьбызын аллай башха усталарын эсте тышюрюп, аланы жашырынлыкларын ачыклаганла табылыр эсе уа деген акылды басмайлама бу эсериулерими. МАХИЙЛАНЫ Азиза.

ОКБУУНУ ТАУСУУ

АЛГЫШЛАГАНДЫЛА, УЛЛУ ЖЕТИШИМЛЕ ТЕЖЕГЕНДИЛЕ

Къабарты-Малкъар къырал аграр университетде аны быйыл айырмалы (кызыл дипломлагы) бошагъанланы хурметлегендиле. Выпускниклени алгъышларга эм саугаларга келгенлени санында аланы жууукълары, нёгерлери, къырал къуллукчула, артистле да бар эдиле, деп билдиргендиле вузну пресс-службасындан.

Университетни ректору **Аслан Алажев** къууанчылы жыйылынуу ача, жаш тёлую дипломларын алгъандан сора да тириликни тас этмезге, билимлерин, хунерликлерин андан ары ёсдюрюрге чакыргъанды эмда аланы жашауда жетишимли болурлары вузну даражасын кётролгон эсгергенди.

Алгъышлау сёзлери бла Къабар-

ты-Малкъарны Правительствосуну Председателини орунбасары **Мурат Карданов**, «КъМР-ни профсоюз организацияларыны биригиуу» Союзу таматасы **Фатимат Амшокова**, Къырал ветеринар эмда фитосанитар надзор службаны КъМР-де эмда РСО-Аланияда управлениясыны башчысы **Рустам Абдулхаиков** эм жырчы, продюсер **Султан Хажироко** да сёлешген эдиле.

Ызы бла концерт программа башланганды. «Глория-дэс» ансамбль, Амирхан Хавпачев, Амирхан Амшоков жыйылгъанланы кёллерин алгъандыла. Султан Хажироко бла Дениза Хекилаева уа «Глаза-небеса» жырны жыргалгъандыла.

Тюнеге студентле да ректорларына, институтланы башчыларына, деканлагы эмда кураторлагы кеп ырызлык сёзле айтхандыла. Ахырында уа ала университетни белгисини аллында суратха тюшгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Спортну усталары

Тарыхха биринчи штангачыча киргенди

Элжорукъаланы Олеся спортну суйген абадан адамланы эслеринде биринчи штангачы кызыча квалгъанды. Кеси заманында ол жангыз бизни республикада угъай, битеу Шимал Кавказда да спортну бу тюрлюсюнде уллу жетишимле бла къууандыргъанды.

Биз анга биринчи кере Тырынаузуна «Баксан» деген спорт-саулукъ кючлеу комплексинде ауур атлетикадан эски залда жарау этерини аллында тюбеген эдик. Ол заманда кызгызга 20 жыл толгъан эди, бери да тенглери бла келгенди. Аны тренерлик ишин энди башлагъан Маккаланы Махти эслегенди. Ол, аны къарыуу, хунери да болгъанын ангылап, юйретип тебегенди.

Иш кёллю, алгъа барыргъа итинген Олеся да аны сокъурандырмагъанды - тренер айтханны олсагъатлай тамамларга юрешгенди,

салынган борчланы толтургъуну тынчаймагъанды. Юч ай жарау этип, ол Заюковода биринчи эришуионе - республиканы ауур атлетикадан биринчилигине - къатышханды. Анда къараучуланы сейирге къалдыргъанды. Жетишимли болгъаны уа анга алгъа барыргъа кюч да, таукеллик да бергенди.

Анда сора Олеся республиканы чемпионатына хазырланып тебегенди. Турнирге кыыз да къатышыргы къараучулагы сейир эди. Анда, 64 килограмм ауурлукта, ол эки упражнеияда 90 килограммны кётрогенди. Ол алай кеп туйюл эсе да, штангачы кызгызга уллу спортха жолу ачханды.

Ызы бла кесин Краснодарда уллу турнирде сынагъанды, анда башха тишриула да бар эдиле. Алгдаагы кёрюмдюсюне спортчу 14 килограммны къошуп,

бютюн даражалы эришулеге къатышыргыча кёлленгенди. Аны Россейни чемпионатына чакыргъандыла, ол а Воронеж областьда Россоши шахарда ётдюрюлгенди.

Манда Олесяга къаршы къыралны эм сынамылы, кючлю штангачылары, дуняны чемпионкасы, Европаны чемпионатыны призёру сюелгендиле. Алыкы айтырча сынама жыймагъан кыыз (ол жангыз да бир жыл жарау эте эди) тёртюнчю жерге чык-

гъанды, майдал алыргыча азчык квалгъанды.

Къыралны чемпионаты мени биринчи уллу эришуионе эди, - дей эди ол кезиуде Олеся. - Сынашыргыча керти да къарыулу спортчула бла тюшгенди, ал кезиуде бир кесек къоркъгъан окъуна эте эдим. Арта уа ала да бир затдан башлагъандыла, деген сагъыш келеди. Алай бла жунцугъанымы кетереме, Махти Хасанович да кёл этдиреди да, эришууге чыгъама.

Жаш кыыз, умутландыргъан спортчу талай даражалы турнирге къатышханды, сора Россейни кезиулу чемпионатында доммакъ майдал къытханды. Ол, Къабарты-Малкъарда бла Шимал-Кавказ федерал округда тишриула араларында биринчи болуп, ауур атлетикадан спортну устасы деген аты тийишли болгъанды.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Бушуу

ТХАГАПСОЕВА Римма Жидовна

Республиканы журналистлери «Голос Чегема» район газетни баш редактору Тхагапсоева Римма Жидовнаны ажимлы ёлгенине уллу бушуу этедиле. Къайда эм къайсы къуллукта ишлеген эсе да, Римма Жидовна жууаплы эмда иш кёллю адам болгъанын, бек иги ышларын кёрдюзгенди.

Р.Ж. Тхагапсоева 1954 жылда 22 сентябрьде КъМАССР-ни Чегем районуну Шалушка элинде туугъанды. Къабарты-Малкъар къырал университетни тарых бёлюмюне бошагъандан сора урунуу жолун туугъан элинде устаз болуп башлагъан эди.

1991 жылда халкъга билим бериуионе район бёлюмюне методист болуп кёрюрюлгенди. Аны бла бирге уа устазлык ишин да бардыргъанды. Бир жылдан а Римма Жидовнаны Чегем шахарда 4-чю номерли сабий садны таматасына саладыла эм ол учреждениега бир ненча жылны ичинде жетишимли башчылык этгенди.

2001 жылдан башлап ол Чегем районуну халкъга билим бериу бёлюмюне таматасыны къуллугун бет жарыкы бардыргъанды. 2005 жылда уа аны район администрацияны акъылбалык болмагъанланы къоруулау жаны бла бёлюмюне башчысына саладыла.

Ыйыкыга эки кере чыкгъан, тиражи да 1500 минг болгъан «Голос Чегема» газетни редакциясына уа Римма Жидовна 2013 жылдан башчылык этип башлагъанды эмда ол ишин къыйматлы бардыргъанды. Жигер уруннаны ючюч аны Чегем районуну башчылары кеп кере белгилегендиле.

Аны къайсы къуллукыга салсала да ол ишни эбине жетинчи тынчаймаучу эди, билими уллу болгъанын кёрдюзгенди, урунуу коллективни къурауыга эмда кадрланы хазырлауыга жууаплы кёзден къарыгъанды. Иши нёгерлери анга уллу хурмет этгендиле, билимдиллиги ючюч багъалагъандыла, жүрек халаллыгы эмда адамлагы саклыгы ючюч сый-намыс бергендиле.

Къабарты-Малкъарны басма органларында ишлегенле Р.Ж. Тхагапсоеваны жууукъларына, ахлуларына, биргесине ишлегенлеге бла шуахлуларна бушуу этип къайгы сёз бередила.

«КБР-Медиа» ГКУ.

Рейд

Тахта бла бахча кёгетлени рыноклары контрольдадыла

Роспотребнадзорну Къабарты-Малкъарда управлениясы рыноклада сатылган тахта кёгетлени бла жемишлени качестволарына дайым кёзкулак болгъанлай турады. Бу ишни чеклеринде быйыл экинчи кварталда аны специалистлери 46 рейд бардыргъандыла.

Аланы кезиуонде 161 проба алыннганды, ызы бла лабораторияда санитар-химия жаны бла къоркъуусулукъ не халда болгъаны тинтилгенди.

Ведомствода айтханларына кере, пробадан биринде нитратла мардадан артык болгъанлары тохташдырылгъанды.

Дагъыда паразитлеге эмда радиоактив веществолагы 118 эмда 57 проба алыннганды. Алай заранлы затла аланы биринде да табылмагъандыла.

Кёгетлени, жемишлени, наныкъланы лабораторияда тинтилген пробаларында уулу затладан, пестицидледен, радио-

нуклидледен эмда генетикасы торлендирилген организмледен (ГМО) белгиленген мардаладан бири да озмагъанды.

Битеуда бу ишни кезиуонде сатыу-алуудан 27 килограмм продукция сыйырылгъанды. Бузукъ-

лукъ этгенлеге 40 минг сомга тёрт административ тазир салыннганды. Кёгетлени качествосуна эмда къоркъуусулукъуна контрольну Роспотребнадзорда андан арты бардырылкъды.

Бизни корр.

КъМР-ни Культура министерствосуну, «КъМР-Медиа» ГКУ-ну, КъМР-ни Журналистлерини союзуну, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгэ псалъэ», «Заман», «Горянка», «Советская молодежь» республикалы газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошхамахо», «Минги-Тау», «Солнышко», «Нур», «Нюр» журналланы редакцияларыны, «Къабарты-Малкъар» ВТК-ны, «Къабарты-Малкъар» ГТРК-ны, «Нальчик», ОРТК-ны, «КБР-инфо» информация агентствону, «Эльбрус» китап басманы, «Тетраграф» ООО-ну коллективлери «Голос Чегема» газетни баш редактору **ТХАГАПСОЕВА Римма Жидовна** ажимлы ёлгенине уллу бушуу этгенлерин билдиредиле эмда аны жууукъларына бла ахлуларына къайгы сёз бередила.

Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыучуларыны союзу бла Журналистлерини союзу эрттегили журналист эм жазыучу **БАЙДАЛАНЫ Керимни жашы Мусса** дунясыны алышханына уллу бушуу этгенлерин билдиргендиле эмда аны жууукъларына бла ахлуларына къайгы сёз бередила.

Ыйыккытга гороскоп

27 июлдан 4 августка дери

КЪОЧХАР (21.03-20.04) Бу ыйыкка саулугузузга энчи эс бурургга тийишлиди сизге. Солууну, урунууну низагына кырагыз. Бу күнде керек болмагын затладан юйюгюзно да тазаласагыз бек игиди. Тирилгизни тюз хайырланыгыз.

ТАНА (21.04-21.05) Юйор жашауугузуну кыйгысын кёрлюксюз. Жюрегигиз излеген тюбешиуле кыралыгыз боллукдула. Суйген адамыгыз солуу кюнлени саклай турлук туйюлдо, ыйыккыны аллында окуна кыуандырыгыз излерикиди.

ЭГИЗЛЕ (22.05-21.06) Муну аллында ыйыккача, бу жол да узак жерге тебиремегиз дейбиз. Кыранчла да болурга боллукдула. Юйор жашауугузуну тюзелгени уа кыуандырлыкды, сёзсюз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ (22.06-23.07) Сизден бу күнде саклык изленикиди. Ыйыккы ортасында кылуугузга ахча тюшерикди, аны кыратып кыяргга ашыкмагыз. Солуу кюнлени тенглеригиз бла ётдорсегиз игиди.

АСЛАН (24.07-23.08) Ишигиз асыр кёпден башыгызын кётюрюрге да заманыгыз боллук туйюлдо. Хар затны эбине жетдире билген кылыгыгыз болушурукду сизге. Орта кюнне хар зат жерине тап келликди.

КЫЫЗ (24.08-23.09) Ишигизде ауурлук кёбейрикиди, алай айлыгыгыз а аны ючюн кётюрюлук туйюлдо. Кеслерини энчи бизнеслери болганагыз уа ахшы конледиле. Ыйыккыны ахырына иги файда тюшюрор онгла ачыллыкдыла.

БАЗМАН (24.09-23.10) Суйгенигиз бла даулашла чыккыганы кёлюгюзно мудах этерикди. Жыйылып турган сёзледен бу жол кычаргга онугуз боллук туйюлдо, алагыз тынгыларга тюшерикди. Сабыр болуу изленеди сизден.

АКЫРАП (24.10-22.11) Кыыйн ыйык боллукду. Ишигизде профессионал ёсююгюзге тыйгыч болган болумла кыраллыкдыла. Юйюгюзно жанындан а билекликни орунуна сиз алагыз эс бурмагыныгыз бла байламлы сёзлени эшитирексиз.

МАРАУЧУ (23.11-21.12) Ишчи байламлыкка кыуаргга тап заман туйюлдо. Нех эсе да бусагытта адамла бла бир тилли болалмай турасыз. Тюбешиулене барысын да байрым кюнне кёчюрюрге кюрешигиз.

ТЕКЕМЮЮЗ (22.12-20.01) Бу күнде бек кёп кыранчылыгыз боллукду. Юйюгюзде ремонтга, улоуугузга да ахча бёлорге тюшерикди. Ырыкыгыз жетмей эсе уа, шёндю ёнкючге алыргга да жарайды, аны кыйналмай кыайтарлыксыз.

СУУКЪУЙ (21.01-19.02) Сиз не жаны бла да алчы болурга излерикиди. Алай маганагыз оюмланды жашагыз кийирге ашыкмагыз, бироз тёзюгюз. Профессионал айныуга иги кезидю, заманыгызын оздурмагыз.

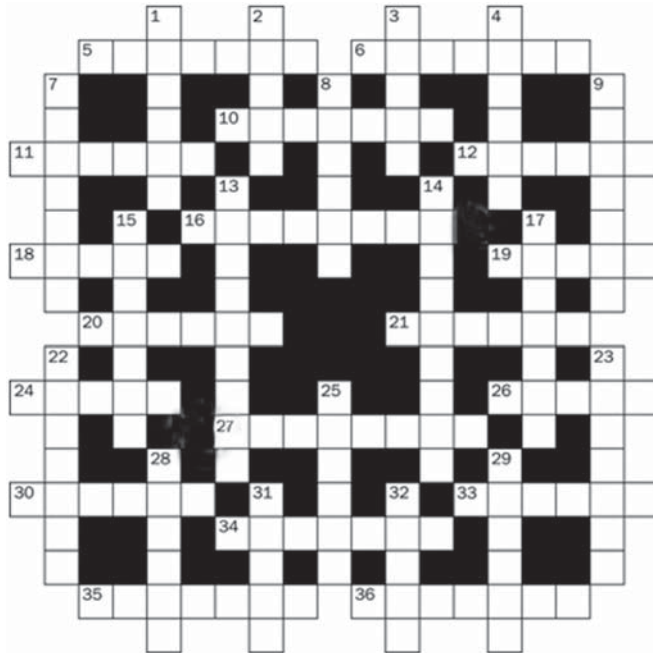
ЧАБАКЪЛА (20.02-20.03) Эсигизде болмай турганлай, кыаршыгыз ким болганын ангилеп кыярыксыз. Сизни суймегенле кеси кеслерин ачык этерикдиле. Ыйыккыны экинчи жарымында кулагыгызга хычуун жангылыкка эшитирексиз.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 5. Мал союучу, эт сатыучу адам. 6. Халкыны ёмюр жолун тинткен алим. 10. Ундан этилип, жауда биширилген аш. 11. Эрттегили тегерек тепсеуюбюз. 12. Бир оюмга келалмай сёлешуу. 16. Биринчи малкыар газетни аты. 18. Чибин. 19. Чабакъ. 20. Ашны татыуун иги этген зат. 21. Биреуге юйюрсуюну, юйрениу. 24. Жюнден этилген зат. 26. Жаулуккыну омакылыгы. 27. Ыразылык. 30. Жумшакъ териден этилген аяк кийимни тюрлюсю. 33. Женгсиз кийим. 34. Кышха кыуанган кыанатлыла. 35. Жаз башында эрип, бузыны сууда барганлары. 36. Жигитлик.

ЁРЕСИНЕ: 1. Кызахстанда шахар. 2. Киритни «шүёху». 3. Гитче жаяу жолчук. 4. Аргы дуня. 7. Толу ийнанмау туудурган сезим. 8. Кылулукчугга жумшунгу этдирир ючюн берилген сауга. 9. Баш эркинлик. 13. Жаматта адамны сыйы. 14. Оюм этиу. 15. Ишни юсюне бирча

сюелиу. 17. Шаркыда гитче хуржунлагга салынуучу зат. 25. Жаз башы жюн. 28. Муслиман адам гюнях этерге андан кыоркыды. 29. Афганистанны ара шахары. 31. Юй кыанатлы. 32. Тюйме кирген халы орун.

Тинтипле

Семизлени санына кыошула барады

Токъ адамланы санына кыошула барады, деп билдиредиле РФ-ни Саулук сакылау министрствосундан. Ведомство кыралда эм кёп семизле жашаган регионланды белгилегенди. Насыпха, СКФО-да бу жаны бла болум бирси жерледен игирекди.

Алай Кыбарты-Малкыарда уа - осалыракды. Биююнлюкде республикада семизликден кыйналган алты мингден аслам инсан барды. Бир жылга алагыз саны 41,1 процентке кёбейгенди. Ауурлуклары озган а сабийле да кёпдюле. Бурунгу жыл алай 373 болган эселе, былтыр алагыз саны 2082 адамга жетгенди.

Судуку

		7			1		
	6		8	5		7	
8			4	7	2		5
6			3		9		7
		2				5	
7			1	4			6
1			5	8	7		3
	5		6		3		9
		6				8	

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле кыайтарылмагыз керекдиле. Тюз толтурулган судукуну эсеби барысында да бир боллукду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлапанды.

ГАЗЕТНИ 90-чы НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СУДУКУНУ ЖУУАПЛАРЫ:

8	2	7	1	4	6	3	9	5
9	4	5	3	8	2	1	7	6
6	3	1	7	9	5	2	4	8
4	6	3	2	5	8	7	1	9
7	8	9	4	3	1	5	6	2
1	5	2	6	7	9	8	3	4
5	9	4	8	1	3	6	2	7
2	1	8	9	6	7	4	5	3
3	7	6	5	2	4	9	8	1

ГАЗЕТНИ 90-чы НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СёЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Билезик. 5. Жобалак. 8. Рамзан. 9. Тамыр. 10. Лакырма. 13. Тасха. 14. Марий. 15. Ырпыс. 18. Сандырак. 19. Балакы. 24. Заказ. 27. Гыржынлык. 28. Эмир. 29. Нарт. 31. Рачыкы. 34. Сыла. 35. Айырылыу. 38. Жалган. 40. Атышы. 41. Ант. 42. Жуууклык. 45. Тюш. 47. Кыяма. 48. Мая. 49. Урум. 51. Чат. 52. Чалгыла. 53. Уруза. 55. Антаулук. 56. Ырыкы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Барамта. 2. Лампас. 3. Кюнлюм. 4. Башкыарма. 5. Жабрайыл. 6. Батан. 7. Кыарчай. 11. Салкынлык. 12. Басма. 16. Аныуар. 17. Жамал. 20. Мирзёу. 21. Жакчы. 22. Асаба. 23. Агунда. 25. Румын. 26. Шырдан. 30. Тарыгыу. 32. Чаука. 33. Кыарткы. 36. Ылыктын. 37. Салта. 39. Нал. 42. Жемтала. 43. Кыуалыу. 44. Кыартлык. 46. Шынтагы. 50. Лувр. 51. Чарс. 54. Уя.

Учредитель: Кыбарты-Малкыар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪЛАНЫ Зукура (бёломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыруулау жаны бла Кыбарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагы "КыМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Налычк шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Улбашланы Мурат - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафит - жууаплы секретары орунбасарлары; Токумаланы Салим - (1,2,10,11-чи бетле), Ахсёбелланы Жаннета - (9,12-чи бетле), Зезаланы Лида - (3,4-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1401 экз. Заказ № 765
Багысы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налычк шахар, Ленин аты проспекти, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru